

Різдвяна пісня в прозі (переказ з цитатами)

Чарлз Діккенс

Діккенс Чарльз — Різдвяна пісня у прозі, або Різдвяне оповідання з привидами (скорочено)

Цитата:

Марлей помер. Скрудж залишив Марлеве йменна на вивісці. І після Марлевої смерті над дверима при вході в контору було написано: Скрудж і Марлей. Всі знали торгову спілку, що звалася "Скрудж і Марлей".

Якось, перед одним з найкращих днів року, перед Різдвом, старий Скрудж сидів і працював у своїй конторі. Година була холодна, похмура.

— Будьте здорові, зі Святим вечором, з веселим Різдвом, дядечку! Щастя вам, Боже! — залунав зненацька радісний голос. То говорив Скруджів племінник, хутко ввійшовши в кімнату.

— Що за дурниці! — відказав Скрудж.

— Ну, та не гнівайтесь ж, дядечку! — сказав племінник.

— Як же мені не гніватися, — бурчав дядько, — коли той світ, де я живу, заселений такими дурнями, як ти! "Радісне Різдво"! Не говори мені такого. На Різдво платять борги без грошей; воно показує, що чоловік став на рік старший і ні на одну годину не став багатший; це той час, коли треба лічити по книгах і бачити, що кожна стаття за всі дванадцять місяців була проти нас.

— Коли б я міг робити так, як бажаю, — скрикнув Скрудж з лютістю, — то я б кожного дурня, що шляється та славить Христа, зварив разом з його різдвяною стравою й поховав би, застромивши йому ялинку в серце!

— Дядечку! — благав племінник.

— Племіннику, — одказав суворо дядько, — святкуй собі Різдво по-своєму і не заважай мені святкувати його, як я хочу.

— Прощай, — сказав ще раз Скрудж.

— І щасливого Нового року бажаю вам!

— Прощай, — знов промовив Скрудж. Але, незважаючи на все це, племінник вийшов із хати, не промовивши жодного гнівного слова. Він зупинився коло вхідних дверей, щоб побажати й Писареві щасливих свят, той, хоч уже мало не зовсім замерз, але був тепліший від Скруджа, від щирого серця відповів на привітання.

Переказ:

Так само Скрудж не відповів на щирість джентельменів, що збирали гроші для бідних, і різдвяну пісню хлопчика, що колядував під вікнами.

Коли Скрудж повернувся додому, то замість молотка-колотушки побачив обличчя колишнього компаньйона — Марлі.

Цитата:

— Дурниці! — сказав знов Скрудж. — Не хочу цьому вірити.

Але він таки змінився в лиці, як привид, не спиняючися, перейшов крізь двері, увійшов у кімнату і встав перед ним. Коли він входив, згасаюче полум'я спалахнуло, немов хотіло сказати: "Я знаю, це — Марлеева тінь!" — і знов померкло.

То була, справді, Марлеева тінь у його звичайному каптані, у вузьких штанах і високих чоботях з китицями, що ворушилися так само, як кіска, поли від каптана і волосся на голові. Ланцюг, що тяг Марлей за собою, був прив'язаний йому до стану. Ланцюг той був дуже довгий і звивався як хвіст. Він був зроблений (Скрудж це добре запримітив) із скриньок на гроші, з ключів, із замків, з конторських книг, паперів і з важких мішків з грошима. Все це було зроблене із заліза. Тіло в привида було таке прозоре, що Скрудж, дивлячися на нього спереду, міг бачити два ґудзики на каптані ззаду.

— Ви сковані, — промовив Скрудж тремтячим голосом. — Чому?

— Я ношу ланцюг, який сам собі викував за життя, — відповів привид. — Може, ти хочеш знати вагу й довжину свого ланцюга? Він великий і важкий!

Скрудж глянув додолу, немов сподівався побачити навкруги себе довгий залізний ланцюг, але не побачив нічого.

— Якове, — почав він благати, — старий Якове Марлею, скажи мені що-небудь. Заспокой мене, Якове.

— Я не маю чим тебе заспокоїти, Ебенезере Скрудже, — одказала мара. — Заспокоєння приходить із других володінь, його приносять інші посланці і дають іншим людям. Я навіть не можу Тобі всього сказати, що хотів би. Мені дозволено говорити з тобою дуже мало. Я ніде не можу затриматися. Я ніде не можу відпочити або забаритися. Моя душа за життя ніколи не переступала за поріг нашої контори, — слухай мене уважно, — ніколи не виходила на вузькі межі нашої грошової ями, через це мені тепер треба відбутися багато тяжких мандрівок.

— У цю пору року я найбільше страждаю, — казав він далі. — О, нащо я ходив, заплющивши очі, між своїми близькими; чому я ні разу не підвів очей до тієї зірки, що завела волхвів до убогої печери! Хіба мало тут бідних домівок, що сяйво тої зірки завело б мене до них!

Од цих речей Скруджеве серце боляче стислося, він почав тремтіти.

— Слухай мене! — скрикнув привид. — Бо я скоро муситиму тебе лишити. Сьогодні я прийшов для того, щоб сказати, що ти ще можеш мати надію минути моєї долі. Я допоможу тобі.

— Ти завжди був моїм добрим другом, — промовив Скрудж, — дякую тобі!

— До тебе придуть три Духи, — закінчив привид. У Скруджа був тепер такий нещасний вигляд, як у привида, коли у нього звисли щелепи.

— Хіба в цьому та можливість і надія, що ти говорив, Якове?

— Саме в тому.

— Я думаю... що того... Мені не хотілось би того!.. — мовив Скрудж.

— Без їх візиту ти матимеш таку саму долю, як я.

Строфа II

Перший із трьох духів

Цитата:

Цей гість був чудна істота: він мав дитячу постать, однак був більше схожий на діда; але якийсь дивний простір одсовував його від очей і зменшував у дитину. Волосся спадало йому на плечі й було зовсім біле, як у діда, але на його свіжому обличчі не було жодної зморшки.

— Хто ви, і що ви таке? — спитав Скрудж.

— Я Дух Минулого Різдва.

— Давно минулого? — жваво спитав Скрудж, придивляючись до малесенької істоти.

— Ні, твого останнього Різдва.

Потім Скрудж насмілювався спитати, чого прийшов Дух.

По тій мові вони пройшли крізь стіну й опинилися на сільській дорозі. З обох боків простягайся поля, місто зовсім зникло, не було видно й знаку. Зникли туман і темрява; був ясний холодний зимовий день, і земля була вкрита снігом.

Скрудж озирнувся і, сплеснувши руками, скрикнув:

— Боже мій, та я ж тут ріс, я був тут дитиною!

Дух ласкаво глянув на нього. Його делікатне доторкання, хоч дуже легеньке та коротке, здавалося, все ще впливало на почуття старого чоловіка.

— Школа ще не зовсім порожня, — сказав Дух. — Там ще до цієї пори сидить самотній хлопчик, покинутий своїми близькими.

Скрудж сказав, що він знає те, і заплакав.

— Подивимося на друге Різдво.

При тій мові давніший маленький Скрудж став більший, кімната потемнішала і стала ще брудніша. Двері покосилися, вікна потріскалися. І ось хлопець знов тут сам, бо всі хлопці пороз'їздилися додому на веселі святки...

Він тепер не читав, ходив сумний по кімнаті сюди та туди. Скрудж глянув на Духа, смутно покивав головою й боязко глянув на двері. Вони одчинилися, і маленька дівчинка, Значно менша за хлопця, вбігла і кинулася до нього, почала його обіймати, цілувати, мовлячи:

— Любий, любий братику мій! Я приїхала по тебе, любий! — Та й почала плескати щупленькими рученятами й сердечно сміятися. — Я приїхала' по тебе, щоб одвезти тебе додому, додому, додому!

— Додому, моя маленька Фанні? — спитав здивований хлопчик.

— Еге ж! — одповіла дівчинка, сяючи од втіхи. — Додому, зовсім і назавжди! Тато став такий добрий, що в нас дома тепер просто рай! Він так ласкаво зі мною розмовляв одного вечора, як я йшла спати, що я не побоялася у нього спитати ще раз, чи можна тобі вернутися додому. Він відповів, що можна, і послав мене з повозом по тебе. Ти будеш дорослим чоловіком, — провадила дівчинка, широко розчиняючи очі, — і вже ніколи не вернешся, сюди; ми святкуватимемо усі свята вкупі й будемо веселитися

більше всіх у світі!

— Дівчинка була завжди таким тендітним створінням і могла зів'янути од найменшого подиху вітру, — зауважив Дух, — але серце в неї було добре.

— О! — скрикнув Скрудж. — Твоя правда! Я не буду казати, що ні. — Боже мене борони.

— Вона потім умерла, вже буди заміжною, і в неї, здається, залишилися діти? — спитав Дух.

— Одна дитина, — відповів Скрудж.

— Твій племінник?

Скруджеві стало ніяково, він відповів коротко:

— Еге...

— Часу мені залишилося мало, — мовив Дух. — Швидше!

Знову Скрудж побачив себе. Тепер він був старший — уже чоловік зрілого віку. Обличчя його ще не вражало грубими та неприємними рисами, як це було пізніше, але вже мало ознаки клопотаності та скупості. В очах у нього був якийсь неспокійний заздрний вираз, і той вираз виявляв, які почуття пустилися в Скруджеві коріння, маючи розростися страшенно.

Колишній Скрудж був не сам: коло нього сиділа молода гарна дівчина в жалобі; сльози стояли у неї в очах і блищали од світла, що йшло від Духа.

— Нічого, — говорила дівчина тихим, ніжним голосом, — нам усе одно; другий божок став вам за мене, і коли він може вас веселити й підтримувати так само, як я, то мені нема чого журитися дуже...

— Який божок став мені за вас? — спитав Скрудж.

— Золотий.

— Того потребує світ, — сказав Скрудж. — Світ найбільше буває суворий до бідності, дарма що так ганить тих, що женуться за багатством.

— Ви занадто боїтеся світу, — лагідно одповіла дівчина. — Всі наші надії та наміри пожерло одне бажання: минути нікчемних докорів світу. Всі ваші величні почуття потроху пожерла охота наживати гроші, вона зовсім опанувала вами. Хіба ж не правда?

Він хотів щось сказати, але вона, відвернувшись від нього, говорила далі:

— Може бути (згадка про те, що минуло, дає мені цю надію), може бути, що ви який час будете журитися за мною, але дуже недовго, а потім з охотою одженете од себе всі згадки минулого, як безкорисний сон, прокинувшись. Дай, Боже, щоб були щасливі в тому житті, що ви тепер собі вибрали!

Вона вийшла, і вони розлучилися.

Переказ:

Дух Минулого Різдва показав цю ж дівчину вже щасливою матір'ю багатодітного сімейства, та без Скруджа: у нього навіть навернулися сльози, бо таким щасливим могло бути і його сімейне життя.

Строфа III

Другий із трьох духів

Переказ:

Скрудж прокинувся, почувавши, що зараз зустріне другого Духа, посланого Марлеєм.

Цитата:

— Увійди! — гукнув чоловік, — увійди, познайомся зі мною.

Скрудж боязко увійшов і нахилив голову перед Духом. Скрудж уже не був давнім упертим Скруджем, і хоч Духів погляд був дуже ясний та ласкавий, однак Скруджеві не хотілося його зустріти.

— Я Дух Теперішнього Різдва, — промовив здоровань, — подивися на мене!

Скрудж покійно глянув. Дух був убраний у просту зелену кирею¹, облямовану білим хутром, Кирея була накинута вільно, і було видно широкі Духові груди; з-під широких пол видно було босі ноги. На голові в Духа був вінок, зроблений із зимового зілля, прикрашений де-не-де блискучими льодинками. Його темно-каштанові кучері були довгі й розпущені по плечах; обличчя було добре, очі блищали, голос був веселий. Взагалі від нього віяло радістю та щирістю.

— Духу, — промовив Скрудж, — веди мене, куди хочеш! Останньої ночі я ходив по неволі, і та наука багато вдіяла... Коли ти хочеш учить мене, то я хочу скористатися з твоєї науки.

Може, втіха виявляти тую снагу, а може, просто Духове ласкаве, великодушне серце та прихильність до вбогих людей привели його до домівки Скруджового писаря, і Дух пішов просто туди разом зі Скруджем, що міцно тримався за Духову кирею. На порозі Дух затримався, усміхнувся, поблагословив оселю Боба Кретчита і покропив кількома краплями зі свого каганця. Подумайте собі тільки! Боб брав усього п'ятнадцять шилінгів на тиждень, і, незважаючи на це, Дух Різдва поблагословив його маленьку домівку.

Переказ:

У домівці Кретчитів сім'я готувалася до свята: серед усіх дітей був і Тайні Тім. Побачивши за допомогою Духа Теперішнього Різдва можливу смерть хворого хлопчика, Скруджу стало ніяково за свої слова, сказані раніше: "Поменше трохи людей, а то вже дуже багато їх наплодилося". Вразило Скруджа й те, що Боб Кретчит у Різдвяний вечір підняв тост за нього, Скруджа, хоча інші бачили в ньому, лише скупого господаря, що жаліє підвищити платню панові Кретчиту.

Скрудж хотів би, щоб майбутнє змінилося на користь життя і здоров'я Тайні Тіма.

Далі Дух і Скрудж подалися до оселі племінника Скруджа, в якій почули веселий сміх Фреда. Племінник Скруджа розповідав про дядька:

Цитата:

— Він сказав, що Різдво — дурниця! — вигукнув племінник. — Та ще й сам тому вірить!

— Я тільки хотів сказати, — вимовив племінник нарешті, — що, сварячися з нами та не хочучи разом з нами повеселитися, він сам од себе відбирає втіху, що не зробила б йому жодної шкоди. Замість того, щоб побути у веселім товаристві, сидить собі сам зі

своїми думками у вільготній конторі або в своїх кімнатах, повних пилу. Я наважився запрошувати його до себе щороку; нехай він приймає це, як хоче, а мені його шкода!..

Строфа IV

Останній дух

Цитата:

Помалу, поважно та мовчки наближалася примара. Коли вона підійшла близько, Скрудж упав на коліна. Навіть повітря навкруг Духа немов випромінювало тьму й невідомість. Дух був покритий чорною шатою — вона закривала йому голову, обличчя й тіло; видно було тільки простягнуту руку. Коли б не та рука, то не можна було б одрізнити Духову постать серед ночі й темноти, що його обступала.

Скрудж бачив тільки, що Дух був величезного зросту; коли він наближався, Скрудж почував, що таємнича присутність Духа сповняє його душу жахом. Більше Скрудж нічого не знав, бо Дух не озивався й не ворухився.

— Чи я бачу перед собою Духа Прийдешнього Різдва? — спитав Скрудж.

Дух не відповів, а тільки показав рукою вперед...

— Духу Прийдешнього! — скрикнув Скрудж. — Я боюся тебе більше, ніж всіх тих Духів, що я бачив... Але я знаю, що ти хочеш робити мені добро, а я вирішив стати іншим чоловіком; через те я готовий терпіти твоє товариство з подякою. Чи будеш ти говорити зі мною?

Дух нічого не відповів. Його рука була простягнута просто вперед.

— Веди мене! — промовив Скрудж. — Веди! Ніч хутко йде, а цей час дорогий для мене, я знаю... Веди ж мене!

Переказ:

Дух Прийдешнього Різдва дав можливість Скруджеві підслухати розмову з майбутнього, побачити те, що чекає на Скруджа, якщо він не зміниться.

Цитата:

— Чули? — спитав перший. — А старий скнара таки добувся свого, сконав. Га?

— Еге, кажуть, нібито.

— Духу! — скрикнув Скрудж, увесь тремтячи. — Я бачу, бачу: моя доля могла бути подібна до долі того нещасливого чоловіка; моє життя йшло до того... Боже милосердний! Що це таке?!

Скрудж глянув на Духа. Його тверда рука показувала в голови ліжка. Покривало було так недбало накинуте на покійника, що коли б Скрудж тільки доторкнувся пальцем, то все обличчя відкрилося б. Скрудж думав про це, знав, як це легко зробити, і хотів це зробити, але він не мав сили відгорнути покривало, так само як не міг віддалити від себе Духа.

Переказ:

Потім Дух показав Скруджеві могилу.

Цитата:

Скрудж наблизився до Духа, увесь тремтячи, і, дивлячись в напрямку його пальця, прочитав на всіма покинутій могилі своє власне ймення: "Ебенезер Скрудж!"

— Невже?! — скрикнув Скрудж, упавши на коліна. — Невже той чоловік, що лежав на ліжку, — це я?..

Дух показав пальцем на нього, а тоді знов на могилу.

— Ні, Духу! О ні, ні!

Але палець не ворухився.

— Духу! — скрикнув Скрудж, міцно тримаючися за Духів одяг. — Слухай, що я казатиму! Я вже не той чоловік, що був раніше. Після твоєї науки я вже не хочу бути тим, чим я був. Нащо ж би мені показувати все не, коли нема надії, що я виправлюся?

Уперше Духова рука немов затремтіла.

— Добрий Духу, — казав Скрудж, все стоячи на колінах, — ти жалієш мене; запевни мене, що я можу змінити ті тіні, що ти мені показував, коли зміню своє життя.

Добра рука затремтіла.

— Я шануватиму в своєму серці Різдво і думатиму про нього цілий рік! Я спокутую минуле теперішнім і майбутнім. Усі три Духи будуть завжди зі мною. Я не забуду їхньої науки. О, скажи мені, що я можу стерти напис з цього могильного каменю.

Переклад О. Кривинюк

Строфа V

Закінчення

Переказ:

Відтоді Скрудж змінився: у день Різдва він нагородив хлопчика, якого перед тим вигнав, послав своєму писареві Бобу Кретчиту різдвяну індику, надав щедрю допомогу бідним дітям через пана, що збирав пожертви, навідався в гості до племінника Фреда і поновив сімейні зв'язки, став Тайні Тіму, що видужав, другим батьком.

Цитата:

Після тієї пригоди Скрудж не бачився більше з Духами; але все життя він поводився, як наказує любов до людей, відривав від себе й допомагав іншим, і про нього казали, що вже хто-хто, а Скрудж уміє шанувати Різдво.

Коментар

Одне з найкращих, добрих і щирих свят — це свято Різдва. У кожного народу є свій літературний твір, присвячений Різдву: "Ніч перед Різдвом", Гоголя, "Снігова королева" Андерсена, цілий цикл "Різдвяних повістей" Діккенса, серед яких перша "Різдвяна пісня у прозі" — вияв віри письменника у добру сутність людини, яку можна вилікувати від зла і жаги до збагачення під час різдвяної ночі, коли обов'язково відбуваються чудові пригоди та перетворення.

[1] Кирея — чоловічий верхній одяг; плащ.